

**Inventarizační průzkum lokality „Kašpárovec“ z oboru
lepidopterologie - denní motýli**

Kód ZCHÚ: -

Řešitel:

SAGITTARIA - sdružení pro ochranu přírody střední Moravy,
občanské sdružení registrované MV ČR pod č.j. VSP/1-4865/91-R
Lipové náměstí 3, 783 36 Křelov
IČ: 41031547

Zpracováno ke dni 20. 11. 2010

Zadání

Inventarizační průzkum denních motýlů byl zpracován v rámci průzkumů lokality „Kašpárovec“, která představuje přírodně významné území v katastru Slatinice na Hané.

Rozloha zkoumaného území

2,2 ha

Zdroj použité nomenklatury

Beneš J., Konvička M., Dvořák J., Fric Z., Havelda Z., Pavlíčko A., Vrabec V., Weidenhofer Z. (eds.) (2002). Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I, II. Společnost pro ochranu motýlů, Praha.

Metody

Terénní průzkum byl prováděn podle používané metodiky pro monitoring denních motýlů (Kolektiv 2009).

Údaje o motýlech na lokalitě tak byly získány během tří monitorovacích akcí uskutečněných v období od začátku června do začátku září, a to za dnů s příhodným počasím (jasno až polojasno, teplo, maximálně mírný vítr). Monitoring probíhal na celé ploše dané lokality. Území bylo systematicky procházeno a všichni pozorovaní motýli byli určováni buď přímo nebo po odlovení do entomologické sítky (po určení pak opětovně vypuštěny). Zároveň byla zaznamenávána početnost pozorovaných jedinců, aby bylo možné zhodnotit hrubý odhad velikosti populací jednotlivých vyskytujících se druhů.

Způsob preparace a místo uložení sběrů

Odchycení motýli byli po determinaci opět vypuštěni, nebyly prováděny sběry.

Databáze zjištěných jevů

Nálezová databáze ochrany přírody AOPK ČR

Stručná charakteristika přírodních poměrů zkoumaného území

Lokalita Kašpárovec se nachází nedaleko vrchu Malý Kosíř v Bouzovské vrchovině. Jde o vrcholovou část nevýrazné vyvýšeniny s nadmořskou výškou 300 – 310 m, která pak dále na sever spadá prudce dolů do údolí potoka Slatinky. Území náleží k mírně teplé klimatické oblasti MT11 a z hlediska biogeografického spadá do Drahanského bioregionu 1.52.

Jedná se o starý opuštěný sad s původními ovocnými dřevinami a výskytem teplomilných trávničků s chráněnými a ohroženými druhy rostlin - vstavače kukačky (*Orchis morio*), bělozářky větvitě (*Anthericum ramosum*), zvonku moravského (*Campanula moravica*), ostřice nízké (*Carex humilis*), čilimníku řezenského (*Chamaecytisus ratisbonensis*), lilie zlatohlavé (*Lilium martagon*), vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*) ad. Území bylo dlouho neudržováno, nedocházelo k pravidelnému kosení bylinného patra a lokalita postupně zarůstala. V roce 2005 byla obnovena pravidelná péče o lokalitu, která je zajišťována Sdružením Sagittaria.

Výsledky

Při průzkumu v roce 2010 byl na lokalitě zjištěn výskyt 21 druhů denních motýlů (viz tab. 1).

Tab. 1: Přehled zjištěných druhů denních motýlů, jejich početnost na lokalitě, ohrožení v ČR a ochrana, vazba na biotop (viz níže).

Český název	Vědecký název	Ohrožení	Ochrana	Četnost	Biotop
Běláskovití - Pieridae					
Bělásek zelný	<i>Pieris brassicae</i> (Linnaeus, 1758)			2	U
Bělásek řepový	<i>Pieris rapae</i> (Linnaeus, 1758)			6	U
Bělásek řepkový	<i>Pieris napi</i> (Linnaeus, 1758)			3	U
Modráskovití - Lycaenidae					
Modrásek jehlicový	<i>Polyommatus icarus</i> (Rottemburg, 1775)			3	U
Babočkovití - Nymphalidae					
Babočka bodláková	<i>Vanessa cardui</i> (Linnaeus, 1758)			5	U
Babočka sítkovaná	<i>Araschnia levana</i> (Linnaeus, 1758)			3	M2
Perleťovec nejmenší	<i>Boloria dia</i> (Linnaeus, 1767)			1	M1, X2
Okáčovití - Satyrinae					
Okáč bojínkový	<i>Melanargia galathea</i> (Linnaeus, 1758)			6	M1
Okáč voňavkový	<i>Brintesia circe</i> (Fabricius, 1775)	VU		3	X2
Okáč luční	<i>Maniola jurtina</i> (Linnaeus, 1758)			6	U
Okáč prosíčkový	<i>Aphantopus hyperanthus</i> (Linnaeus, 1758)			6	M1
Okáč poháňkový	<i>Coenonympha pamphilus</i> (Linnaeus, 1758)			5	U
Okáč strdivkový	<i>Coenonympha arcania</i> (Linnaeus, 1761)			6	M2, X2
Okáč třeslicový	<i>Coenonympha glycerion</i> (Borkhausen, 1788)			5	X2, H
Okáč ječmínkový	<i>Lasiommata maera</i> (Linnaeus, 1758)			1	M3, X2
Soumračníkovití - HesperIIDae					
Soumračník jahodníkový	<i>Pyrgus malvae</i> (Linnaeus, 1758)			2	M2
Soumračník jitrocelový	<i>Carterocephalus palaemon</i> (Pallas, 1771)			2	M2, H
Soumračník čárečkovaný	<i>Thymelicus lineola</i> (Ochsenheimer, 1808)			6	M1
Soumračník čárkovaný	<i>Hesperia comma</i> (Linnaeus, 1758)	VU		3	X1
Soumračník rezavý	<i>Ochlodes sylvanus</i> (Esper, 1777)			4	U
Vřetenuškovití - Zygaenidae					
Vřetenuška kozincová	<i>Zygaena loti</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)			5	M1, X2

V tabulce jsou použity následující symboly a zkratky:

Kategorie ohrožení druhu v ČR je v tabulce uvedena dle Červeného seznamu bezobratlých živočichů České republiky (Farkač a kol. 2005):

RE - druh pro území ČR vymizelý
CR - kriticky ohrožený
EN - ohrožený
VU - zranitelný
NT - téměř ohrožený

Kategorie ochrany druhu je zpracována podle zařazení druhu v příloze III vyhlášky č. 395/1992 Sb.:

KO – druh kriticky ohrožený
SO – druh silně ohrožený
O – druh ohrožený

Pozorovaná četnost druhu na lokalitě je uváděna podle používané semikvantitativní stupnice:

1 jedinec	„1“
2 jedinci	„2“
do pěti jedinců	„3“
do 10 jedinců	„4“
do 20 jedinců	„5“
do 100 jedinců	„6“
„stovky jedinců“	„7“
„tisíce jedinců“	„8“

Rozdělení biotopů, na které jsou druhy vázány, je převzato z Beneše a kol. (2002):

U – ubikvista: generalisté schopni žít na všech biotopech včetně ruderalů, agrocenóz a intravilánu obcí
M1 – mezofil-1: druhy žijící na otevřených biotopech, především na mezofilních loukách
M2 – mezofil-2: druhy preferující rozhraní lesních a lučních biotopů: lesní louky, paseky, světliny, lesní okraje, křovinné lemy apod.
M3 – mezofil-3: druhy žijící v lesních biotopech
X1 – xertermofil-1: druhy žijící na otevřených xerothermních biotopech, převážně na krátkostébelných stepních trávnících a skalních stepích
X2 – xertermofil-2: druhy žijící na křovinatých stepích a lesostepích (druhy zarůstajících suchých trávníků, teplomilných lemů, teplomilných křovin a rozvolněných xerothermních lesů)
H – hygofil - druhy žijící na podmáčených loukách a slatiništích (eutrofních mokřadech)
T – tyrfofil: druhy oligotrofních mokřadů, a to jak tyrfobiontní (žijící pouze na rašeliništích), tak i tyrfofilní druhy (preferující rašeliniště)
A – alpský druh: druhy vysokohorských biotopů nad hranicí lesa

Nejvíce zjištěných druhů patří mezi mezofilní druhy, především druhy mezofilních luk (okáč bojínkový, okáč prosíčkový, soumračník čárečkovaný) a mezofilních biotopů na přechodu mezi otevřenými stanovišti a lesními porosty (babočka sítkovaná, soumračník jahodníkový). Některé z mezofilních druhů preferují přechodná stanoviště směrem k xerothermním zarůstajícím trávníkům lesostepního charakteru (perleťovec nejmenší, okáč strdivkový, vřetenuška kozincová).

Mezi vyloženě xerotermofilní druhy pak patří okáč voňavkový či soumráček čárkovaný. Právě tyto dva druhy jsou v rámci taxonů zjištěných na lokalitě nejvíce ohrožené, zejména úbytkem vhodných biotopů, a v červeném seznamu motýlů České republiky jsou řazeny mezi druhy „zranitelné“.

Velká část zjištěných druhů motýlů patří naopak mezi ubikvisty, tedy druhy s širokou ekologickou valencí (bělásci, modrásek jehlicový, babočka bodláková, někteří okáči). Tyto druhy díky nevyhraněným nárokům na prostředí a schopnosti žít i v člověkem silně ovlivněných biotopech včetně intravilánu obcí či agrocenóz patří obecně mezi běžné, všude se vyskytující druhy.

Diskuze:

Denní motýli patří mezi poměrně dobře známé skupiny hmyzu se značným bioindikačním významem. Proto byli vybráni pro monitoring lokality jako reprezentativní skupina bezobratlých živočichů.

Ačkoliv na lokalitě nebyly zatím zjištěni motýli patřící k vyloženě vzácným či ohroženým druhům, výskyt druhů s různou biotopovou preferencí a výskyt některých druhů vázaných na xerotermní či jiné méně časté biotopy svědčí o cennosti a rozmanitosti dané lokality. Navíc lokalita se nachází poměrně blízko podobné, ale mnohem větší a cennější lokality – Malého Kosíře. Oproti tomuto chráněnému území bohatému na počet motýlích druhů včetně celé řady ohrožených druhů (Čelechovský 2004) bylo na Kašpárovci v roce 2010 nalezeno mnohem méně druhů, které navíc většinou nepatří mezi vzácné či ohrožené druhy. To je zřejmě dáno kombinací více faktorů: 1. Lokalita Kašpárovec je mnohem menší a také rozlohy jednotlivých biotopů jsou velice malé, 2. Dané území bylo dlouho dobu neobhospodařované a došlo zde k degradaci některých stanovišť (zárůst území náletovými a ruderalními druhy rostlin, potlačení travinných biotopů atd.), která se obnovují jen pomalu a postupně, 3. Na menším počtu pozorovaných druhů může mít podíl také dlouhodobě špatné počasí v jarních a letních měsících roku 2010 (dlouhotrvající deštivé počasí).

I přes uvedený menší počet druhů je však lokalita bezpochyby velice zajímavým územím, které je velice různorodé a s velkým potenciálem. Navíc lokalita doplňuje podobnou lokalitu Malého Kosíře a některé další menší lokality podobného charakteru v širším okolí, což je důležité pro existenci stabilních metapopulací jednotlivých druhů motýlů na více různých propojených místech. V souvislosti s tím se dá také předpokládat, že při zachování cílené péče o biotopy se na lokalitě časem objeví i mnohé další druhy motýlů a jiných živočichů.

Závěry:

Složení společenstva denních motýlů odpovídá charakteru lokality, na které se vyskytují různé druhy biotopů včetně těch vzácnějších a mizejících (starý řídký sad, výslunné loučky, lesní a křovinné okraje), avšak kvůli dlouhodobé absenci péče o vyskytující se biotopy byly tyto částečně degradovány a po obnově péče před několika lety probíhá jejich obnova velice pozvolna. Převažují zde proto druhy obecně se vyskytující, běžné, které jsou doplněny několika málo méně častými druhy.

Složení společenstva motýlů na lokalitě napovídá, že je zde mnohem větší potenciál, co se týče rozvoje přírodních biotopů, a že je nutné pokračovat v péči o dané území.

Literatura:

Beneš J., Konvička M., Dvořák J., Fric Z., Havelda Z., Pavlíčko A., Vrabec V., Weidenhofer Z. (eds.) (2002). Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I, II. Společnost pro ochranu motýlů, Praha.

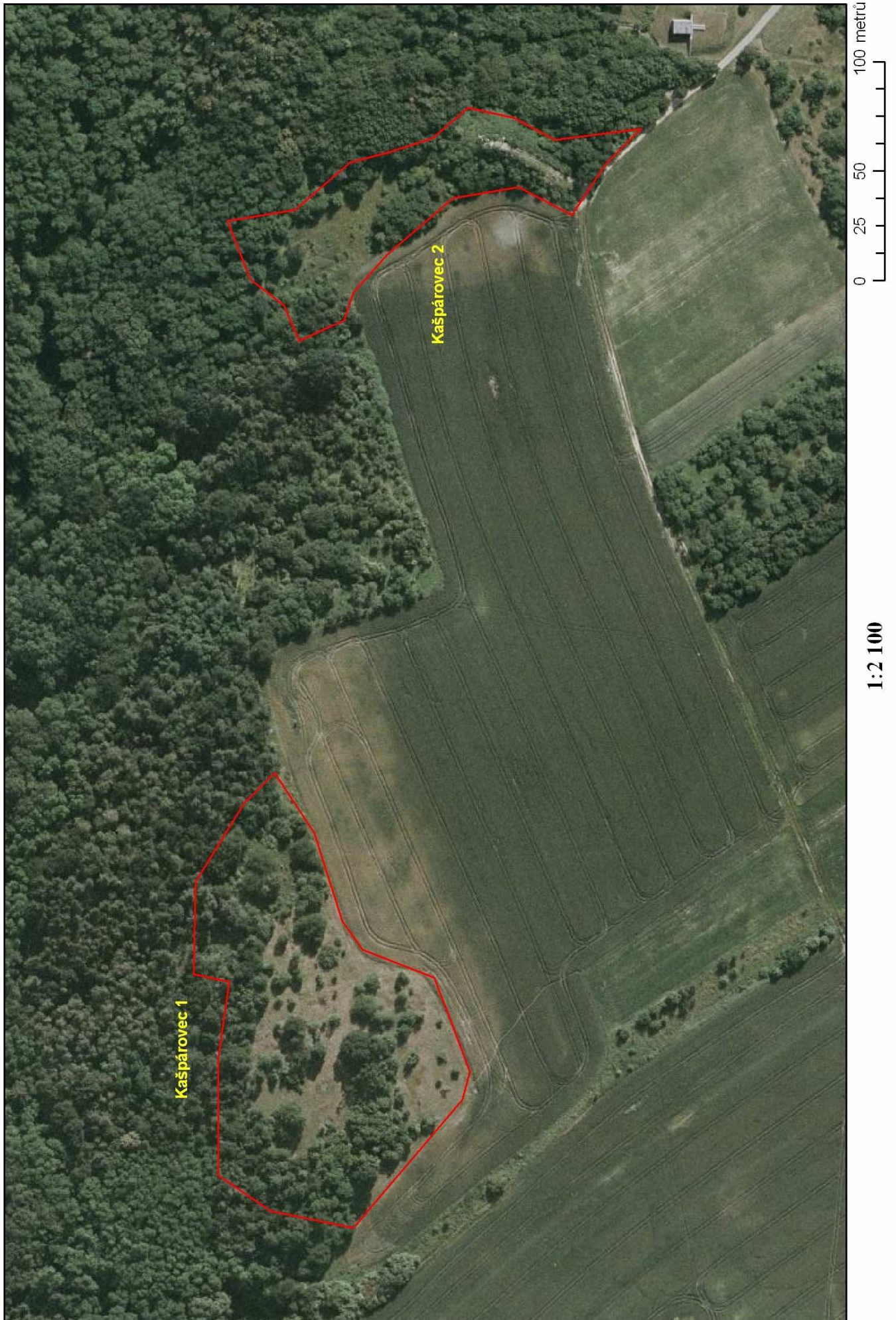
Čelechovský A. 2004: Inventarizační průzkum denních skupin motýlů v PR Malý Kosíř a PP Tučapská skalka (Lepidoptera: Rhopalocera, Zygaenidae). Ms., dep. KÚ Olomouckého kraje.

Farkač J., Král D. & Škorpík M. (eds.) (2005): Červený seznam ohrožených druhů České republiky: Bezobratlí. AOPK ČR, Praha.

Kolektiv (2009): Metodika inventarizačních průzkumů maloplošných zvláště chráněných území. AOPK ČR, Praha. <http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=3060>

Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 1: Mapa - vymezení zkoumaného území

Příloha 2: Fotodokumentace

Seznam fotografií

číslo snímku	jméno autora	datum	klíčová slova	rozměr	lokality
1	S. Dostálík	20100610	krajina; louka	10x15	Kašpárovec
2	S.Dostálík	20100525	krajina; louka	10x15	Kašpárovec

Obr. 1: Pohled na jižní kraj lokality na pomezí s polem

Obr. 2: Luční porosty s rozptýlenými dřevinami a okrajem lesa

